

УКРАЇНА

НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ, ЩО ЗДІЙСНЮЄ ДЕРЖАВНЕ
РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРАХ ЕНЕРГЕТИКИ
ТА КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ
(НКРЕКП)

вул. Смоленська, 19. м. Київ, 03057, тел./факс: (044) 277-30-47, тел.: (044) 204-48-27
e-mail: box@nerc.gov.ua, веб-сайт: www.nerc.gov.ua

21.09.2017

№ 10160/16.3/7-17

на № _____

Прем'єр-міністру України
Гройсману В.Б.

Щодо загрози зриву опалювального сезону

Шановний Володимире Борисовичу!

У зв'язку із загрозою зриву початку опалювального сезону 2017/2018 рр. та масовими зверненнями операторів газорозподільних систем та виробників теплової енергії (деякі копії листів – додаються) з цього питання Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, вважає за доцільне повідомити Вам наступне.

Критична ситуація, що склалася із забезпеченням природним газом об'єктів теплоенергетики перед початком опалювального сезону 2017/2018 рр. виникла у зв'язку з ухиленням НАК «Нафтогаз України» від належного виконання рішення Уряду (Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.03.2017 № 187).

Правові засади функціонування ринку природного газу України визначає Закон України «Про ринок природного газу» (далі – Закон).

Згідно з частиною третьою статті 12 Закону права та обов'язки постачальників і споживачів визначаються цим Законом, Цивільним і Господарським кодексами України, правилами постачання природного газу, іншими нормативно-правовими актами, а також договором постачання природного газу. Згідно з частиною четвертою статті 12 Закону, правила постачання природного газу затверджуються Регулятором після консультацій із Секретаріатом Енергетичного Співтовариства і є обов'язковими для виконання всіма постачальниками та споживачами.

Отже, виходячи з норм Закону, одним із основних документів, який регулює правовідносини між постачальником газу та споживачем, є Правила постачання природного газу, затверджені постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2496 та зареєстровані в Міністерстві юстиції України 06.11.2015 за № 1382/27827 (далі – Правила постачання).

Варто зазначити, що стаття 11 Закону та Правила постачання передбачають, що на ринку природного газу може здійснювати діяльність постачальник природного газу, на якого рішенням Кабінету Міністрів України покладені спеціальні обов'язки при здійсненні ним діяльності з постачання природного газу.

При цьому згідно з пунктом 5 розділу I Правил постачання постачальник із спеціальними обов'язками – це суб'єкт господарювання, на якого відповідно до статті 11 Закону Кабінетом Міністрів України покладені спеціальні обов'язки з

0071533

постачання природного газу певній категорії споживачів та який не має права відмовити таким споживачам в укладенні договору постачання природного газу.

У свою чергу Кабінет Міністрів України, виходячи з повноважень, визначених статтею 11 Закону, постановою від 22.03.2017 № 187 затвердив Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу (далі – Положення).

Згідно з нормами пунктів 3 та 12 Положення на НАК «Нафтогаз України» покладений обов'язок постачати природний газ виробникам теплової енергії, за умов належних розрахунків таких споживачів.

Крім того, відповідно до Положення НАК «Нафтогаз України» визначено постачальником із спеціальними обов'язками для категорії споживачів, які є виробниками теплової енергії. При цьому Положення не встановлює випадків за яких НАК «Нафтогаз України» за певних умов має право відмовити в укладенні договору постачання природного газу. Положення встановлює, що за наявності заборгованості та не належних розрахунків виробника теплової енергії за спожитий газ, НАК «Нафтогаз України» має право не постачати газ споживачу-боржнику. Однак, таке право повинно реалізовуватись з дотриманням вимог законодавства. На даний час, НАК «Нафтогаз України» розглядає відсутність передбачених у Положенні умов, при яких він здійснює постачання газу виробникам теплової енергії, як право на порушення вимог інших актів законодавства на ринку природного газу.

Ураховуючи норми Правил постачання та Положення, між постачальником із спеціальними обов'язками та визначеним колом споживачів, обов'язково має бути укладений договір постачання природного газу, проте за наявності заборгованості споживача НАК «Нафтогаз України» має діяти відповідно до повноважень будь-якого постачальника на ринку газу в роботі зі споживачем-боржником, зокрема, припинити (обмежити) газопостачання, нарахувати штрафні санкції тощо.

Таким чином, НАК «Нафтогаз України» за будь-яких обставин не має права відмовити споживачу, що є виробником теплової енергії та підпадає під дію норм Положення, в укладанні договору постачання природного газу.

Разом з тим за інформацією наявною у НКРЕКП, на сьогодні, існують виробники теплової енергії з якими НАК «Нафтогаз України» не уклав договір постачання природного газу.

Крім ситуації з неукладенням договору постачання природного газу, масовий характер має ситуація, коли НАК «Нафтогаз України» після місяця постачання не оформлює акти приймання-передачі природного газу із споживачем.

Відповідно до положень розділу IX Кодексу газотранспортної системи, затвердженого постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2493 (далі – Кодекс ГТС), для отримання послуг із транспортування замовник послуг транспортування подає оператору газотранспортної системи (далі – Оператор ГТС) номінації по точках входу та точках виходу. При цьому, якщо замовник послуг транспортування є постачальник, подана номінація повинна містити планові (замовлені) обсяги постачання природного газу у розрізі його споживачів.

Згідно з Кодексом ГТС несанкціонований відбір – це відбір природного газу: за відсутності по суб'єкту ринку природного газу підтверженої номінації (підтверженого обсягу природного газу) на відповідний розрахунковий період; без укладення відповідного договору з постачальником; шляхом самовільного під'єднання та/або з навмисно пошкодженими приладами обліку природного газу або поза охопленням приладами обліку; шляхом самовільного відновлення споживання природного газу.

У разі несанкціонованого відбору газу споживачем весь відповідний обсяг вноситься в алокацію на відповідного оператора газорозподільної системи, а по прямому споживачу – на оператора газотранспортної системи.

Тобто, за загальними нормами Кодексу ГТС вбачається, що відсутність номінації постачальника по споживачу або номінація з нульовим значенням обсягу постачання йому природного газу, є підставою для вжиття заходів операторами газотранспортної та газорозподільних систем для припинення (обмеження) транспортування/розподілу природного газу такому споживачу.

У той же час, як було зазначено вище, держава в особі Кабінету Міністрів України з метою забезпечення загальносупільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу може покласти на суб'єктів ринку природного газу певні обов'язки, у тому числі, що стосуються постачання газу певному колу споживачів.

Таким чином, передбачений Положенням обов'язок НАК «Нафтогаз України» постачати газ виробникам теплової енергії, є не чим іншим, як заходами захисту з боку держави споживачів з метою забезпечення загальносупільних інтересів. При цьому слід наголосити, що для реалізації обов'язку постачати газ виробникам теплової енергії НАК «Нафтогаз України» в рамках Положення наділявся необхідним «пільговим» ресурсом газу з державних джерел його видобування (з ресурсу природного газу вітчизняного видобування ПАТ «Укргазвидобування»).

Для більш глибокого аналізу ситуації та дій з боку НАК «Нафтогаз України» слід враховувати, що відповідно до вимог статті 14 Закону кожен споживач має право на вільний вибір постачальника за відсутності у споживача простроченої заборгованості за природний газ перед діючим постачальником. Отже, за умови заборгованості виробника теплової енергії за газ перед НАК «Нафтогаз України» *(а в ситуації відмов від номінацій, їх анулювання, чи нульового значення, мова іде саме про такий випадок)*, виробник теплової енергії позбавлений можливості придбавати газ у будь-якого іншого постачальника, крім НАК «Нафтогаз України».

Більш того, після початку та протягом опалювального сезону виробник теплової енергії не може припинити газоспоживання, оскільки будуть порушені норми Закону України «Про теплопостачання», рішення Уряду щодо технологічних мінімумів забезпечення теплом та вимоги законодавства щодо недопущення надзвичайних ситуацій.

Отже, виникає парадоксальна ситуація, коли з одного боку споживач-боржник через ризики виникнення техногенних наслідків не може припинити газоспоживання та є захищеним державою, з іншого – постачальник, який визначений державою постачальником для такого споживача, наділений пільговим ресурсом газу, але ухиляється від оформлення постачання газу такому споживачу через неподання номінації, її анулювання, чи подання номінації з нульовим значенням.

При цьому слід зазначити, що НАК «Нафтогаз України» як постачальник природного газу не ініціює заходи з припинення постачання газу виробникам теплової енергії, які є її боржниками за природний газ, як це передбачено Правилами постачання, Порядком пооб'єктного припинення газопостачання.

За даними встановленими у ході планової перевірки, у НАК «Нафтогаз України» взагалі відсутні договори з операторами газорозподільних систем на послуги з припинення споживачам постачання газу.

Для нормативно-правового врегулювання зазначеної ситуації НКРЕКП постановою від 28.04.2017 № 615 було внесено зміни до Кодексу ГТС, направлені на нівелювання можливості ухилення НАК «Нафтогаз України» від виконання спеціальних обов'язків. Зміни, зокрема, передбачають, що у разі якщо для певної категорії споживачів, визначеної Кабінетом Міністрів України, призначається

постачальник із спеціальними обов'язками (тобто постачальник, який не має права відмовити таким споживачам в укладанні договору постачання), якщо за підсумками місяця по такому споживачу зафіксований певний обсяг споживання газу, такий обсяг незалежно від наявності чи відсутності номінації по споживачу повинен відноситися на постачальника із спеціальними обов'язками (крім випадків, коли такому споживачу подавалась номінація іншим постачальником). Якщо такий споживач є боржником, постачальник із спеціальними обов'язками повинен здійснювати заходи з припинення (обмеження) йому газоспоживання відповідно до вимог Правил постачання.

Варто зазначити, що НАК «Нафтогаз України» було подано позов до Окружного адміністративного суду міста Києва до НКРЕКП про визнання нечинною та незаконною вищевказаної постанови НКРЕКП від 28.04.2017 № 615 «Про затвердження Змін до постанови НКРЕКП від 30 вересня 2015 року № 2493», яка в значній мірі врегулює проблемну ситуацію. Такі дії можуть свідчити про бажання НАК «Нафтогаз України» продовжити практику ухилення від виконання спеціальних обов'язків.

Як наслідок, через навмисне маніпулювання НАК «Нафтогаз України» з номінаціями весь спожитий обсяг природного газу виробниками теплової енергії, по яких були відсутні (або скасовані) номінації та не були забезпечені НАК «Нафтогаз України» відповідні заходи з припинення газопостачання, штучно вважався **несанкціонованим обсягом**, який за процедурами Кодексу ГТС (до набрання чинності постанови НКРЕКП від 28.04.2017 № 615) **був кваліфікований як несанкціонований відбір виробниками теплової енергії та віднесений на відповідного оператора газорозподільних систем за правилами встановленими законодавством**. У результаті Оператор ГТС згідно з нормами Кодексу ГТС висував оператору газорозподільної системи вимогу про сплату такого обсягу газу з **коефіцієнтом 1,2**.

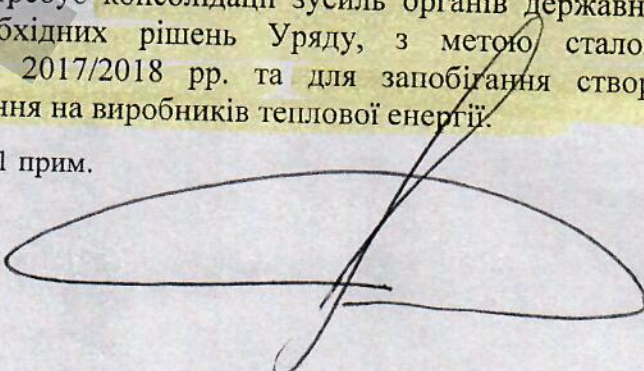
У свою чергу оператор газорозподільної системи, виходячи з вимог пункту 4 глави 5 розділу VI Кодексу газорозподільних систем, затвердженого постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2494, виставляв таким виробникам теплової енергії рахунки за **компенсацію відібраного газу з коефіцієнтом 2** (схема відносин наведена у додатку 1), що призвело до штучного зростання заборгованості виробників теплової енергії.

Таким чином, виробники теплової енергії за підсумками місяця були штучно змушені сплачувати за природний газ не за ціною, встановленою Кабінетом Міністрів України, а за ціною, яка більше ніж у двічі вища від ринкової ціни газу. Динаміка зміни ціни, надана Асоціацією газового ринку України та представлена у додатку 2.

Ураховуючи викладене вище, НКРЕКП у межах компетенції було здійснено всі можливі заходи щодо врегулювання проблемної ситуації. Разом з тим, врегулювання зазначеної ситуації потребує консолідації зусиль органів державної влади, у тому числі прийняття необхідних рішень Урядом, з метою сталого проходження опалювального сезону 2017/2018 рр. та для запобігання створенню штучного фінансового навантаження на виробників теплової енергії.

Додаток: на 7 арк. в 1 прим.

З повагою
Голова НКРЕКП

Д. Вовк